

Nordisk jumbo

Danmark producerer færrest studenter i Norden – og danske arbejdere har færre børn i gymnasiet end kollegerne i nabolandene

Af KURT SØRENSEN

I hvilken kurs står en dansk akademiker? Næppe nogen særlig høj, hvis man spørger almindelige mennesker. Danmark producerer langt færre studenter end noget andet nordisk land. Det kan skyldes, at danske forældre og vort skolesystem ikke vurderer universitetsvejen så højt som vore broderfolk.

Synspunktet nævnes i en række betragtninger, den finske Anna-Liisa Sysiharju fører frem i det nye nummer af *Pedagogisk Forskning*, nordisk tidsskrift for pædagogik. Hun fortæller om vejen til og gennem gymnasiet i de nordiske lande. Hvor vi nøjes med en smal bivej, er de andres gymnasium en bred og tæt befærdet motorvej. Det er moderne at gå i gymnasiet i disse lande. Det er det ikke i Danmark — ikke endnu.

Alligevel foregår der i både Finland, Norge, Sverige og Danmark en temmelig livlig debat om gymnasiet. Alle lande har enten for nylig fået eller skal snart have nye gymnasie-ordninger. Det er ikke alene i Danmark, man drøfter rekrutteringen til gymnasiet. I alle nordiske lande er man optaget af, hvordan land og by, afsides og mere centrale egne kan få øget ligestilling, når det gælder ungdommens muligheder for at få uddannelse, specielt i gymnasiet.

Underforsyrer

I alle nordiske lande er arbejdere og landboere underrepræsenteret i gymnasiet, men i vekselsende omfang.

I 1964 var 3,6 pct. af Danmarks studenter landboer. I Finland lå procenten mellem 16 og 21. I Sverige, der har et tal fra 1960, var procenten dengang helt nede på 7-10.

Arbejderhjemmene underforsyrer i lige så høj grad gymnasiet. For to år siden var 10,2 pct. af de danske studenter arbejderbørn. I Finland lå procenten oppe på 19-27 og i Sverige på 25-27. I det svenske procenttal medregnes dog også andre, bl.a. visse statstjenestemænd.

De lavere sociallag synes stærkest repræsenteret i det finske gymnasium — og lavest i Danmark. Men i ingen af landene når de op på en repræsentation, der svarer til deres andel af befolkningen.

Store klasser i Finland

Intet nordisk land kan give plads for alle unge, der ønsker at komme i gymnasiet. Der er derfor ikke fri adgang.

Jo større afstanden er mellem antallet af ansøgere og den faktiske gymnasielkapacitet, desto mere ændres mulighederne for at supplere den karakter, der kræves, med andre muligheder for bedømmelse af elevernes kvalifikationer. Kun Danmark har en oprykningsskole, som administreres centralt. Norge har også prøver, men de er lokale.

Finland driver i forbindelse med erhvervsvejledning en omfattende færdighedsprøvelse, der omfatter de fleste, der søger optagelse i gymnasiet. Både i Finland og Danmark har de afleverende lærere et stort ord at skulle have sagt, når det gælder en elevs egnethed for gymnasiet. Svenskerne arbejder med studieegenskabstest.

Det alene gymnasium er det almindelige i de nordiske lande. Kun i Sverige har man special-

gymnasier, for eksempel økonomiske og tekniske.

Hvad angår klassekvotienterne er der stor forskel på de nordiske lande. I Danmark anbefales 24 elever pr. gymnasieklasse. I Norge og Sverige anses 30 for at være højden. I alle tre lande kan det dog være vanskeligt at holde elevtallet pr. klasse nede på det ønskede. I Finland tillader man helt op til 45 elever i en gymnasieklasse, selv om der for det meste er færre end 40.

Et særligt problem udgør elevernes muligheder for at blive oversiddet. I det nye svenske gymnasium kan eleverne få støtteundervisning i deres svage fag. Ellers de har mulighed for at få forlænget gymnasietiden, så de opnår de samme rettigheder som elever, der klarer gymnasiet på normal tid.

Alle kan komme ind

Danmark synes at være det land, der bedst opfylder alle egnedes ønske om at komme i gymnasiet. Herhjemme går den officielle politik ud på, at alle, der søger og erklæres for egnede, kan blive optaget i gymnasiet. Der er dog af og til nogen, der undrer sig over, at antallet af egnede ansøgere svarer så pænt til antallet af pladser i gymnasiet!

I andre nordiske lande står det øjensynligt dårligere til. Finland kan optage 90-95 pct. af ansøgerne, Norge 84-86 pct. og Sverige kun 74-78 pct.

Alligevel udgør gymnasieeleverne en langt mindre procent af den danske ungdom end i de andre nordiske lande. I begyndelsen af 60-

erne kom kun 12 pct. af alle 16-årige danskere i gymnasiet. De tilsvarende procenter var 22 for Finland, 22 for Norge og 18 for Sverige.

Men en del gymnasieelever falder fra undervejs. Nok så væsentligt er vel det antal, der bliver student.

I 1964 blev 9,2 pct. af alle danske 19-årige studenter. I Finland blev 12,9 pct. det, i Norge 13,8 pct. og i Sverige 13,2 pct. Det viser, at gymnasiet volder et betydeligt antal elever store vanskeligheder.

Flest studier i Finland

Med hensyn til kønnenes deltagelse i gymnasiet er der forskel på

de nordiske lande. I Finland er der flest piger blandt de nybagte studenter: 56,9 pct.

I Danmark er de i mindretal med 45,3 pct. I Sverige udgør pigerne 47,9 pct. af de nye studenter og i Norge kun 42,4.

Det er en populær opfattelse, at piger gennemgående har mindre talent for matematik end drenge. Og i Danmark og Norge, der har flest drenge i gymnasiet, udgør matematikerne henholdsvis 52,5 pct. og 53 pct. af gymnasieeleverne.

Finland, der har flest piger, har kun 43 pct. matematikere i gymnasiet. Sverige falder lidt uden for dette mønster. Der er der 47,9 pct. matematikere, selv om der er flest af drenge i gymnasiet. sør.

Studenterpigerne - et dansk mindretal

Mere fransk end russisk

Reform-politik gennemføres for alvor i Jugoslavien – hvor planerne fjerner sig så meget fra Stalins form for planlægning, at de nu minder mere om Frankrigs

Af Alvar Alsterdal

REFORMATORERNE sejrede i det jugoslaviske kommunistparti ved tidligere indenrigsminister Rankovic's fald. Det er der nu flere beviser, som viser. Hans efterfølger blev Koca Popovic, der

i Titos partisanstab. Han er mindst af alt nogen dogmatiker.

Jugoslaviens kommende vej ser nu ud til at være tydeligt afstakket. Det hemmelige politi, Udba, får sin magt stærkt indskrænket, uden at det derfor betyder løfte om en almindelig liberalisering, hvilket vistest ved standsningsen af

ske udvikling op til 1970, der netop er blevet vedtaget af parlamentet. Den har ikke nogen lighed med en almindelig kommunistisk langtidspan. I stedet har man her den første kommunistiske plan, der er rent vejledende og kun giver anvisninger, men ingen ordrer.

Nu kan man måske synes, at det i et diktatur ikke gør så stor forskel, om der er tale om anvisninger eller ordrer, når blot de kommer oppe fra, men planens anvisninger vil først kunne gennemføres ved ny lovgivning fra tilfælde til tilfælde, og parlamentet har altså fuld frihed til at sige ja eller nej.

Frankrig end om den gamle stalinistiske form.

Den ideologiske motivering gives af teoretikeren Eduard Kardelj i et interview med det franske ugeblad *Le Nouvel Observateur*:

— Absolut planlægning, siger Kardelj, leder til politisk absolutisme!

Men trods al decentralisering må staten, altså forbundsorganerne i Beograd, tage ansvaret for investeringer, der sigter på at udjævne levestandarden inden for landets grænser. Vigtige nyheder i planen er projekterede jernbaner og bilveje, der skal nærme de forskellige republikker mere til hinanden.

DET afgørende i planen er formuleringen af den økonomiske politik i store træk. Man går i korthed ind for en fortsat decentralisering. Landets ca. 100.000 virksomheder skal i fremtiden selv have lov at disponere over 70 pct. af overskuddet. Inden for denne ramme kan altså arbejdsrådet og virksomhedens ledelse afgøre, hvor stor en del, der skal bruges til investeringer, og hvor meget, de ansatte omgående får i udbytte.

Virksomhederne skal videre selv disponere over den udenlandske valuta, eksporten indbringer — i hvert fald i princippet. De får lov til at passe deres eksport uden nævneværdig indblanding fra centrale myndigheder og får også større frihed, når det gælder at importere på egen hånd, det vil sige skaffe sig udrustning, hvor de finder det mest formålstjenligt.

Det er som sagt en for kommunistverdenen helt ny form for økonomisk planlægning, som mere minder om planlægningsformen i

LOKALISERINGSPOLITIKKEN

L eller den indenlandske udviklingshjælp forbliver også i hovedsagen forbundsorganernes anligende. Men her møder de stadigt stærkere modstand i den vestligste — den i alle henseender vestligste — af forbundets enkeltrepublikker, Slovenien, hvor man senest har protesteret mod, at et nyt, stort el-værk til sidst blev placeret i Montenegro. Slovenien har næsten østrigsk eller italiensk levestandard, men man véd i Ljubljana, at den ville være meget højere, hvis man ikke måtte hjælpe de fattige brødre.

Til dem hører serberne, der aldrig har været elskede i Slovenien. Det fremgår af læserbreve i slovenske dagblade, at man bliver uhøfligt modtaget i Ljubljana, hvis man kommer dertil og taler serbo-kroatisk i stedet for slovensk.

Den nye viceministerpræsident Popovic

Den afsatte viceministerpræsident Rankovic

næppe ligner nogen anden leder i den kommunistiske verden. Den nye, jugoslaviske vicepræsident er en elegant, gerne ironisk person, flersproget, en fransk-skolelær, realist, der fortsatte sin uddannelse under den spanske borgerkrig og

Mihajlovs agitation for en »lovlig opposition«.

Derimod fortsætter det økonomiske reformarbejde, som Rankovic havde sat sig imod.

Om dette vidner den såkaldte »samfundsplan« for den økonomi-